

YAYIN DEĞERLENDİRME

AKCAN, SACİDE (2021). *AŞKIN DOĞUSU VE BATISI-LEYLÂ VE MECNÛN İLE ROMEO VE JULİET ARASINDA KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME*, İSTANBUL: KESİT YAYINLARI.

BOOK REVIEW

MELİKE SAĞLAM

Doktora Öğrencisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

PhD Student, Recep Tayyip Erdoğan University, Institute of Graduate Education, Department of Turkish Language and Literature

melikesaglam61@gmail.com

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-3, Aralık-December 2021 Rize

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 30.11.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 27.12.2021
Sayfa-*Pages* : 153-155.

Akcan, Sacide (2021). *Aşkın Doğusu ve Batısı-Leylâ ve Mecnûn ile Romeo ve Juliet Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul: Kesit Yayınları.

Melike SAĞLAM¹

Aşkın Doğusu’nu Fuzûlî’nin *Leylâ ve Mecnûn*’u, Batısı’nı ise Shakespeare’in *Romeo ve Juliet* hikayeleri temsil etmektedir. Her iki hikâyenin kendisinden önce yazılmış birçok versiyonları olmasına karşın Fuzûlî ve Shakespeare’in hikâyeleri alanlarında verilmiş en güzel örnekler olarak kabul edilmektedir. Bazen aynı yüzyılda yaşamış çağdaş edipler, ayrı medeniyetlerin içinde yetişip yaşadıkları yerlerden hiç ayrılmamalarına rağmen birbirleriyle paralel konularda birleştiklerine şahit olunmaktadır. Örneğin Shakespeare kendinden yaklaşık altmış yıl önce yaşamış

olan Fuzûlî gibi “aşk, ölüm ve trajedi” eksenli aynı evrensel konular etrafında hikâyesini meydana getirmiştir. Farklı kültür birikimlerinin ürünü olan ve farklı edebî formlarda yazılan bu iki hikâyenin kurgusal ve içerik yönünden tesadüflerle açıklanamayacak birtakım benzerlikleri bulunmaktadır. Bu durum şüphesiz edebiyat araştırmacılarının dikkatini çekmektedir. Sacide Akcan da Fuzûlî ve Shakespeare’in bahse konu olan hikâyeleri arasındaki benzerliklerden yola çıkarak karşılaştırmalı edebiyat biliminin metotlarını kullanarak iki eserin mukayesesini yapmıştır. Akcan’ın çalışması 2021 yılında Kesit Yayınları’ndan okuyucularla buluşmuştur.

Kitap giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, mukayesesini yapılacak olan eserlerin ortaya çıkmış oldukları Doğu ve Batı medeniyetlerinin birbirleriyle olan etkileşimleri üzerinde durulmuştur. Bilindiği gibi Arap dünyasına ait olan pek çok masal, hikâye ve şiirler hem Emeviler hem Haçlı Seferleri hem de seyyah ve tacirler vasıtasıyla Batı’ya taşınmıştır. Ayrıca tarihin çeşitli dönemlerinde yapılan çeviri faaliyetleriyle bu iki medeniyetin sahip olduğu edebî birikim, birbirlerine aktarılmıştır. Medeniyetlerin birbiriyle olan etkileşiminden bahsedildikten sonra asıl mevzuya girilmiştir.

Kitabın birinci bölümünde, “*Leylâ ve Mecnûn ile Romeo ve Juliet Metinlerinin Tarihsel Yolculuğu ve Yazarları*” (Akcan 2021: 29) başlığı altında metinlerin versiyonlarından ve yazarlarından bahsedilmiştir. Doğu ve Batı literatürlerinde önemli bir yere sahip olan bu eserlerin kurguları bakımından özgün olmadığı bilinmektedir. Fuzûlî ve Shakespeare, sanatsal dehâları sayesinde güçlü arka planları bulunan bu metinleri özgün hâle getirmişlerdir. Hikâyelerin tarihi

¹ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi.

süreç içerisinde geçirdikleri değişimleri göstermek açısından tespit edilen kaynaklar çalışmada verilmiştir. *Romeo ve Juliet* metinlerinin versiyonları, I-XIV. yüzyıl kaynaklarında geçenler ile Shakespeare’in yaşadığı çağa yakın olan ve onu en fazla etkileyen XV-XVI. yüzyıl kaynakları şeklinde iki bölüm hâlinde gösterilmiştir. Bölümün devamında, sözlü kaynaktan gelen, daha sonra yazıya geçirilen *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinin de Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında farklı versiyonlarının bulunduğu belirtilmiştir. Bu versiyonlar arasında en başarılı uyarılmanın Fuzûlî’nin *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisi olduğu ifade edilmiş ve Fuzûlî’nin hayatıyla ilgili muhtasar bilgi verildikten sonra bölüm sonlandırılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde, “*Metinlerin Olay Örgüsü Zaman-Mekân ve Karakterler Bakımından Karşılaştırılması*” (Akcan 2021: 89) başlığı altında hikâyeleri oluşturan olay örgüsü, zaman-mekân ve karakter unsurlarının karşılaştırılması yapılmıştır. Bunu yaparken metinlerdeki dize ve beyitlerden de örnekler verilmiştir. Olay örgüsü yönünden karşılaştırılan metinler, “*Ömrün İlbaharı: Kahramanların Doğumu ve Yetişmesi, Yazın Büyülü Soluğu: Kahramanların Âşık Olması, Aşkın Sonbaharı: Engeller ve Ayrılık, Ömrün Kışı: Kahramanların Ölümü*” (Akcan 2021: 91-105) gibi başlıklar altında her iki eserin olay örgüleri kronolojik bir sıra hâlinde verilmiştir.

Zaman ve mekân unsurlarının karşılaştırılmasında; zaman unsurlarının birbirinden tamamen farklı olduğu belirtilmiştir. Yazara göre, *Romeo ve Juliet* sergilenmek üzere kaleme alındığından zaman kısadır ve olaylar peş peşe gerçekleşmektedir. *Leylâ ve Mecnûn*’da ise olay örgüsü doğumdan ölüme kadar olan uzun bir süreci kapsamaktadır. Mekânlar ise coğrafi mekânlar; dinî mekânlar; içsel ve dışsal mekânlar olarak sınıflandırmaya elverişli olduğu ifade edilmiştir. Bu yönde her iki eser bu minvalde mukayese edilmiştir.

Karakter unsurlarının karşılaştırılmasına daha geniş bir şekilde yer verildiği çalışmada mukayesesi yapılan her iki eserde temel karakterlerden dördünün kadın, diğerlerinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Karakterlerin mukayesesi “*Hikâyelerin Ana Karakterleri: Âşıklar (Romeo-Mecnûn, Juliet-Leylâ), Rakip Karakterler: (İbni Selâm-Kont Paris), Ana Karakterlerin Anneleri (Dadılar), Ana Karakterlerin Babaları, Âşıkların Destekçileri: Aracılar (Lider Karakterler, Yardımcı Karakterler), Diğer Karakterler*” (Akcan 2021: 113-147) gibi alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Kitabın üçüncü bölümü, “*Leylâ ve Mecnûn ile Romeo ve Juliet’in Muhteva Özellikleri Bakımından Karşılaştırılması*” (Akcan 2021: 153) başlığını taşımakla birlikte; ele alınan temalardan hareketle anlamsal bir çerçeve çizilmiş, temaların nasıl ele alındığı örneklerle gösterilmiştir. Bölümün ana başlığı altında her iki hikâyede tespit edilen, “*Aşk, Güzellik, Işık ve Karanlık, Mitolojik Unsurlar, Dinsel ve Kültürel Unsurlar, Trajik Unsurlar*” (Akcan 2021: 153-137) gibi konular mukayese edilerek okuyucunun istifadesine sunulmuştur.

Sonuç kısmında, karşılaştırmalı edebiyat biliminin metotlarından faydalanarak hazırlanmış olan çalışmanın değerlendirilmesi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar arasında yazarın en dikkat çeken tesipteri; “İki eserin kaynağı Antik Babil (Babylon) kentidir. Bu kentin merkezi, günümüzde Irak’ın Hille şehridir. Fırat Nehri üzerinde kurulan bu şehir aynı zamanda Fuzûlî’nin memleketidir. Romeo ve Juliet hikâyesi, Leylâ ve Mecnûn hikâyesi kadar Orta Doğu folklorunun ürünüdür. Hikâyenin ortaya çıktığı ilk zamanların üzerinden geçen asırlar, hikâyenin gezindiği coğrafyalar, hikâyeye kendi rengini veren farklı kültürlerin ürünü haline gelmiştir.” (Akcan 2021: 344) şeklindeki ifadeleridir.

Sonuç olarak denilebilir ki birbirlerinden çok farklı gibi görünen *Romeo ve Juliet* ile *Leylâ ve Mecnûn* eserleri arasındaki kayda değer benzer ve farklılıkların tespit edilip irdelendiği bu çalışma, Doğu ile Batı medeniyetlerinin nasıl bir sentez oluşturduğunun en açık delili niteliğindedir. Yazarın daha nice başarılı eserler vermesi temennisiyle...

Kaynakça

Akcan. S.(2021). *Aşkın Doğusu ve Batısı (Leyla ve Mecnun ile Jomeo ve Juliet Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul: Kesit Yayınları.